

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt IX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

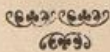
Diff. 63. c. 19.

Anastasio: *Metropolitano defuncto, cum in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem metropolitanam convenire debebant; ut omnium Clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesie vel ex Diaconibus optimus eligatur.* Quod Anastasio agendum prescribat in Diocesi Illyriciana, usurpabatur ab Episcopis Gallicanis in electione Ravennij Episcopi Arelatensis; qui à duodecim Episcopis provincie secundum desideria clari, honoratorum, & plebis consecratus est anno quadringentesimo quadragésimo nono, ut docet Leo in epistola ad Episcopos Provincie. Quod fuerat jam decretum in Concilio Chalcedonensi, uti jam observavimus.

Vide super lib. 5. cap. 27. §. 2.

Codex can. Eccles. Afric. c. 74.

XIII. Cùm de nova forma in Occidentem inducta satis constet, putidum est sequentium Pontificum, qui eam verbis & exemplo firmarunt, Hilari, Gelasij, Symmachi, Hormisdæ, Gregorij magni, & aliorum, ipsiusque Gregorij septimi testimonia referre. Id unum observandum est, ex Carthaginensi Concilio profectum ut vacanti Ecclesie Episcopum interventorem seu intercessorem Metropolitanus praficiat, qui civium animos ad concordiam revocet pro eligendo Episcopo, saltem intra annum. Apud Gregorium magnum vocantur Visitatores quibus hæc cura imponitur, quorum frequens mentio in ejus epistolis; & ante ipsum, in epistola Symmachi Papæ ad Cæsarium Arelatensem anno quingentesimo decimo tertio. Munus autem describitur his verbis à Gregorio lib. II. regesti epist. XI. quæ data est ad Benenatum Visitatorem Ecclesie Cumanæ: *Affiduis adhortationibus clericum plebemque ejusdem Ecclesie admonere te volumus ut remoto studio diversarum partium, uno eodemque consensu talem sibi presciscendum expetant Pontificem qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Quod ultimum maximè congruit cum decreto Symmachi epist. v. cap. VI. Decretum sine Visitatoris presentia nemo conficiat, cujus testimonio Clericorum ac civium possit unanimitas declarari.*

CAPVT IX.

Synopsis.

I. Nunc inspiciendum est quam rationem in electionibus secuti sint Episcopi Galliarum. Episcopi eligebantur à clero & populo.

II. Discrimen tamen erat inter electionem Metropolitanam & ceterorum Episcoporum. Nam Metropolitanam eligebantur ab Episcopis comprovincialibus, cum consensu cleri & populi. Comprovinciales vero à clero & plebe, cum consensu Metropolitanam.

III. Jus novum à Synodi Gallicanis collatum est Regibus, nempe ut eorum assensus requireretur ad electionem Episcopi. quæ quidem indulgentia non omnino abhorrebat à veterum regularem sensu.

IV. Jus illud Episcoporum libertati in administratione Ecclesie profusurum existimavit Galli. Tum quoque grati animi significatio hanc cogitationem suggerere potuit. Id etiam proficisci potuit ex eo quod Episcopi in Regum consilia & regi administrationem adhiberi sint.

V. Concilium Aurelianense quintum jus illud confirmavit.

VI. Præcesserant autem Romanorum Principum exempla; qui in Ecclesiis insignioribus electionum summam ad se revocaverunt. Quod probatur variis exemplis.

VII. Arcadius tamen Imperator solum consensum adhibuit in electione Joannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani.

VIII. Aliquando autem eodem tempore fiebat electio à Principe & Ecclesia. Probatur duobus exemplis valde illustribus.

IX. Gallia exemplum Romane sedis secuta est in concedendo Regibus jure assentiendi electioni. Romanus Episcopus ordinari non poterat donec ejus electio à Principe confirmata fuisset.

X. Constantinus Pogonatus postea concessit ut absque mora post electionem fieret ordinatio Pontificis. Obnoxij tamen demceps fuerit examini Exarchorum.

XI. Eo jure usi sunt Reges Francorum cum bona Episcoporum & populi gratia.

XII. Aliquando electum à populo respuebant.

XIII. Reges enim quandoque assensum illum vertebant in merum imperium, rescriptis videlicet suis episcopatus concedentes, invidis etiam interdum & repugnantibus populis. quod probatur variis exemplis. Id fieri demceps vetuit Concilium Parisiense tertium.

XIV. Sed hujus prohibitionis rationem non habuit Clotarius Rex, qui postea Emerium sedis Sannonensis prafecit.

XV. Postea se variè habuit negotium istud electionum; quæ aliquando cleri plebisque electione & decreto regio fiebat, interdum vero ex mero Principis imperio. Hanc labem rescicere conatum est Concilium Parisiense quintum, cujus constructio modificata est à Clotario Rege. Expenditur editum Clotarii.

XVI. Explicantur veteres formule electionum quæ fiebant in palatio cum decreto regio.

XVII. Ferre non poterant Episcopi Galliarum episcopatus in palatio dari Regis imperio, sifreta cleri & populi electione. Quid ab eis decretum in Synodis, quidve receptum.

XVIII.

XVIIII. Occasione contentionum, electione palatina velut necessario remedio Reges utebantur ad Ecclesiam quietem, quod probatur variis exemplis. Libertas electionis concessa est Ecclesie Ambianensi anno sexcentesimo octuagesimo.

I. **N**UNC inspiciendum nobis restat quam rationem in electionibus secuti sint Galliarum Episcopi. Quod satis liquere puto ex superius adductis Pontificum testimoniis, quæ novam illam formam apud Gallias quoque ex eorum decretis viguisse ostendunt.

Enimvero ne in totum ab electionis negotio deciderent Episcopi, constituit Concilium Arelatense secundum canone LIV. anno quadringentesimo quinquagesimo secundo ut tres ab Episcopis nominentur, de quibus Clerici vel cives erga unum eligendi habeant potestatem. Sed isthæc sacrorum comitorum partitio huc usque incognita locum non habuit. Convantum Episcoporum juxta canonem Nicænum & Carthaginensem celebravit Patiens Lugdunensis: qui provincialium sacerdotum prævio partim, partim comitante collegio, accessit Cabillonum, ut municipio summus aliquis antistites ordinaretur; ubi ob illa quæ bonum publicum semper evertunt studia privata, quæ quidem triumviratus accendat competitorum, synodi presentiam necessariam judicavit. Quare consilio cum cœpiscopis prius clam communicato quam prodito, strepitusque despecto turbe furentis, --- stupentibus factiosis, erubescens malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis, Joannem collegam sibi consecravere Episcopi anno quadringentesimo septuagesimo, apud Sidonium libro quarto epistola ultima. Quare mirum non est cur in electione Simplicij Bituricensis Metropolitanus, quod provincialium collegarum deficeretur numero, Agræcium, qui caput erat Senoniæ, aliisque Episcopos ad eam ordinationem Sidonius invitat lib. VII. epistola quinta. Vnde patet ex recentiore forma non fuisse omnino abolitam veterem.

II. Ceterum Episcopi Gallicani formam illam novam ex præscripto Romanæ Ecclesiæ inductam sic susceperunt ut discrimen quoque admitterent inter electionem Metropolitanam & ceterorum Episcoporum. Recitanda sunt verba Concilij Aurelianensis tertij habiti anno DXXXVIII. can. III. quæ hujus rei plenam fidem faciunt: *Ipse Metropolitanus, à comprovincialibus Episcopis, sicut decreta sedis apostolica continent, cum consensu cleri vel civium eligatur: quia æquum est, sicut ipsa sedes apostolica dixit, ut qui præponendus est omnibus, ab omnibus eligatur. De comprovincialibus vero ordinandis cum consensu*

Tom. II.

Metropolitani, cleri & civium, juxta priorum canonum statuta, electio & voluntas requiratur. Eandem formam dederat pro Metropolitanam electionem Concilium Aurelianense secundum anno quingentesimo trigesimo tertio can. VII. Et eodem modo decreverat pro Episcoporum provinciarum electionem Arvernense primum anno quingentesimo trigesimo quinto can. I. quod confirmatum fuit anno quingentesimo quadagesimo nono in Concilio Aurelianensi quinto can. II. in Concilio Parisiensi tertio anno quingentesimo quadagesimo septimo can. VIII. Parisiensi quinto anno sexcentesimo decimo quinto can. I.

III. Hoc autem loco præcipue illud observandum est, quod maxime ad harum dissertationum institutum pertinet, jus novum à canonibus Gallicanis collatum fuisse Regibus, nempe ut eorum voluntas, assensus, & approbatio requireretur ad electionem Episcopi. Quæ quidem indulgentia non omnino abhorrebat à veterum regularum sensu, si discrimen observaretur inter potentiam & præsidium. Veritum quippe per canonem XXXI. apostolicum ne quis per seculi potestates Ecclesiam obtineat, *αρχιεπισκοπικῆς διακονίας*, ut loquitur Ioannes Scholasticus. Adversatur enim canon ecclesiastico si quis Episcopus à palatio mittatur militibus stipatus ad cives invitos, ut notat Iulius primus apud Athanasium. Sed si cleri & plebis electio foveatur quoque Principis consentientis præsidio, rebellium & seditiosorum conatus compescuntur. Ex illa sententia profectum quod in mandato synodi Chalcedonensis, quo eis notam facit depositionem Dioscori, additur Episcopum Alexandriæ ordinandum nutu Principis: *Custodite res ecclesiasticas universas, tanquam qui reddituri estis rationem ei qui secundum Dei voluntatem & nutum piissimorum Imperatorum nostrorum Alexandriæ Ecclesiæ ordinandus est Episcopus, ὑπομαρτυροῦντες βασιλεῶν.* Etenim cum populi consensus, ordinis, & honoratorum necessarius esset ut Clericorum electio robur haberet, existimarunt Episcopi Gallicani Principi quoque simile jus concedi posse in universis quæ in regno fierent electionibus; quoniam Princeps erat populorum totius regni caput, quam rationem urget Ivo Carnotensis in quadam epistola.

IV. Illud quoque Episcoporum libertati in administratione Ecclesiæ profuturum putarunt, cum Regis consensu promorus expectare debeat faciliorem & proclivorem publicam tuitionem. Imò verò ipsius quoque electionis negotium, quod potentium patrocinia perturbabant, (ut docet Concilium Arvernense can. II. anno DXXXV.) libe-

DDD

rius futurum videbatur. Adde quòd ipsa quoque Regum munificentia in dandis Ecclesie agris, ut factum à Clodoveo testatur synodus Aurelianensis prima canone quinto, & concedendis immunitatibus, exigebat istam ab Episcopis grati animi significacionem.

Neque dissimulanda est potior, ut mihi videtur, ratio, tum apud Reges, ut illud beneficium per canonum interpretationem exposcerent, tum apud Episcopos, ut illud sponte largirentur. Adhibitis quippe in Regum consilia & regni cum reliquis proceribus administrationem Episcopis, juxta monitum quod Remigius Episcopus dederat Clodoveo Regi, æquum erat ut invito & repugnante Principe non assumerentur ad eam dignitatem aut incogniti aut suspecti, sed potius qui essent illi & vitæ meritis, prudentia, ac fide undecunque probati; præcipuè cum ex ministerio sibi commissò magnam in populos sibi subditos auctoritatem consequantur.

V. Aurelianensè Concilium quintum habitum anno quingentesimo quadragesimo nono hanc Regibus auctoritatem tribuit canone decimo, ut in eligendo Episcopo, post cleri ac populi decretum, eorum voluntas expectaretur: *Vt nulli episcopatum premiis aut comparatione liceat adipisci. Sed cum voluntate Regis, juxta electionem cleri ac plebis, sicut in antiquis canonibus tenetur scriptum, à Metropolitano, vel quem in vice sua præmiserit, cum provincialibus Pontifex consecratur.* Confirmatum hoc canone jus istud dici potest potius quam institutum; si fides adhibenda narrationi Fortunati Pictaviensis & Gregorij Turonensis, qui Reges Francorum hac potestate usos disertè testantur ante annum quingentesimum quadragesimum nonum. Ille quidem in vita sancti Medardi anno DXX. Peractis, inquit, non sine multo fletu Episcopi sui exequiis, Regis & optimatum assensu sanctissimum sacerdotem Medardum plebs omnis illa Veromandensis & omnes ejusdem provincie adjacentes Episcopum sibi unanimiter acclamabant consecrari. Gregorius verò in vita patrum cap. XVI. de Nicetio, ait à Rege Theodorico accersitum anno DXXVI. ut Trevericæ urbis Episcopus ordinaretur. Dato autem consensu populi, & decreto Regis, inquit, ad ordinandum adducebatur.

VI. Si quis inquirere velit penitius an ipsi Reges auctores fuerint hujusce consuetudinis, aut eam aliunde hauserint, dici potest Romanorum Principum exempla præcessisse: qui quidem non passim & in omnibus Ecclesiis, sed in Constantinopolitana præcipuè, aliisque insignioribus aliquando, ad vitandam

tumultuum occasionem, electionum summam ad se revocarunt. Quod autem sit aliquando, & ob causas speciales, trahi non debet in consequentiam, nec vim legis aut juris quæ sit obtinere. Eo consilio, varias in partes distractis Episcoporum studiis, Theodosius senior, ut tranquillitati Ecclesie Constantinopolitanæ consuleret, quam perturbaverant Gregorij & Maximi ordinationes, Nectarium elegit, ita tamen ut synodi Constantinopolitanæ & plebis consensus statim accederet; teste Sozomeno lib. VII. cap. VIII. & Socrate lib. V. cap. VII. Eandem ob causam *ὁ δὲ τῶν κεισοπεδιστῶν* (ut loquitur Socrates lib. VII. cap. XXI.) post Sisinnij obitum, Nestorium ex Antiochia à se accitum Theodosius secundus, malis licet auspiciis, ad sedem Constantinopolitanam evexit. Idem quoque Princeps, post obitum Maximiani Constantinopolitani, antequam corpus illius sepultura daretur, mandavit Episcopis presentibus ut Proclum constituerent; *Ἐθρονισαὶ τῶν Πρωκλῶν ἐπέστρεψαν*, inquit Socrates lib. VII. cap. XXXIX. Sed facti hujus rationem subjungit, ne rursus de electione, ut nuper acciderat, seditiones excitatæ Ecclesiam illam concuterent: *ἵνα μὴ πάλιν αἰεὶ ὀπιλοῦνται ἑπισκοπίας ἕκαστοι ἢ, καὶ παραχρῆ τῇ ἐκκλησίᾳ κινήσονται.*

VII. Religiosus se gessit Arcadius Imperator: qui per Nectarij obitum vacanti Ecclesie Constantinopolitanæ cum clerus ac populus Ioannem Chrysostrum, licet ab ea extraneum, utpote Antiochiæ Presbyterum, præfici postularer, eorum desideriis consensit, teste Sozomeno: *Ἐπισημαμένη δὲ τὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς κληρῶν καὶ βασιλεὺς συνήκει, καὶ τῶν ἀξιωτάτων αὐτῶν πέποιθε.* Cum populus ac clerus hoc censerent, Imperator consensit, misique qui cum adducerent. Vbi est manifestum regij assensus exempli dati post electionem cleri ac populi.

VIII. Aliquando autem conjungebantur duo illi actus, & eodem tempore desiderium Principis & Ecclesie ad electionem agendam concurrebat. Cujus quidem consensionis mutæ duo supersunt exempla clarissima. Primi testimonium locuples habetur inter epistolas Hormisdæ Papæ; ad quem Epiphanius Constantinopolitanus scribit de electione sua anno quingentesimo vigesimo his verbis: *Post obitum Ioannis sedem sacerdotalem sanctæ Ecclesie catholice regie urbis Deus mihi conferre dignatus est, sententia & electione Christianissimi & justissimi Principis nostri Iustini & piissima Regina, quæ ei ad omne studium communicat divinum, sequentiūque eorum, his quibus bona est conversatio, & qui regis honoribus sunt sublimiores, simul & sacerdotum, & monachorum, & fidelissima plebis consensus accessit.*

Alterum exemplum suppeditat epistola

Remig. in epist. ad Clodoveum: Sacerdotibus tuis honorem debet deferre, & ad eorum consilia semper recurrere.

Vide supra lib. II. cap. 22.

Agapeti Papæ ad Hierosolymorum Episcopum, qui ait post depositionem Anthimi consecratum à se Menam in sede Constantinopolitana. Cui simul atque serenissimorum Imperatorum, inquit, præter ceteros electio favit, tanta omnis cleri ac populi consensio facta est, ut merito ab omnibus electus visus fuerit:

ἄπειμι καὶ ὡς τὸς λοιπὸς τῶν γαλινοτάτων βασιλέων ἐπέλασεν ἢ ἐπιλογὴ, ὅμως τοσαύτη ἔτε κλήρις παντὸς καὶ ἔθνεος συνέουσι ὡροσεγήνετο, ὥστε παρ' ἐχθρῶν ὁπιλεγῆναι πισθόεσθαι.

IX. Sed nihil est quod Gallicanorum Episcoporum animos ad faciendam Regibus auctoritatem de expectando in electionibus eorum assensu vehementius inclinare potuerit quam Romanæ Ecclesiæ exemplum. Pulsis enim per Narsetem ex Italia Gotthis, cum Roma vetus iterum Imperio adjuncta fuisset temporibus Vigilij, ejusque, ut putatur, conniventia, constitutum fuit à Iustiniano, qui exemplum in eo sequebatur Theodorici Italiæ Regis, ut electus à clero non antè ab Episcopis ordinari posset quam ejus electio ab Imperatore Constantinopolitano confirmata fuisset, ut docet Onuphrius Panuinius. Vnde postea Gregorius magnus, ut se onere regendæ Ecclesiæ liberaret, scripta epistola ab Imperatore Mauricio petivit ne electioni assentiretur. quod observavit ante Ioannem Diaconum & Aimoinum Gregorius Turonensis: *Scripterat Mauricio Imperatori, conjurans ne unquam consensum præstaret populis. Mox: Data præceptione ipsum jussit institui.*

X. Constantinus quidem Pogonatus, post Concilium sextum, indulgit petitionibus Ioannis Episcopi Portuensis ut libera esset Ecclesia Romana à solutione quantitatis quæ solvenda erat pro confirmatione Pontificis Romani; sed confirmationis necessitas tunc non est sublata. Quin potius additum fuit illi divali jussioni, teste Anastasio, quod non debeat ordinari qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in regiam urbem, secundum antiquam consuetudinem; & cum eorum conscientia & jussione debeat ordinatio provenire. Idem Princeps postea concessit, Benedicto secundo petente, ut absque mora post electionem fieret ordinatio Pontificis. Quod locum habuit in electione Ioannis quinti. Sed successoris Cononis electio missa fuit ad Theodorum Exarchum, ut mos est, inquit Anastasius. Vnde inferri potest liberatos fuisse Romanos ab onere mittendi decreti Constantinopolim, sed obnoxios fuisse Exarchorum examini, donec ipsi tandem Exarchi defecere.

XI. Sanè Reges Francorum jure illo usi sunt cum bona Episcoporum & populi gratia. Editus fuerat Aurelianensis ille canon anno quingentesimo quadragesimo nono. Anno sequenti Nicetius pleno Regis & populi suffragio Episcopus Lugdunensis ordinatus est, ut loquitur Gregorius Turonensis in vita patrum capite octavo. Quam verò rationem sequerentur in eliciendo Regis consensu docet formula septima apud Marculfum. Fiebat decretum electionis à clero & à populo, eligentium manibus subscriptum, quod per legatos mittebatur ad Regem à corpore civitatis, quod à Marculfo *commune* vocatur, ut apud Iuriconsultos τὸ κοινόν. Adjungebant libellum supplicem, cujus verba concepta referuntur in formula: *Ne destituta sint oves decedente pastore, in loco ejusdem suppliciter postulamus ut instituere dignemini illustrem virum illum.* Decretum illud, consensus civium vocabatur, cujus plerunque rationem habebant Principes, ut patet ex Gregorio Turonensi lib. 111. cap. 11. de Quintiano à Gotthis ejecto à civitate Ruthena, dein ab Arvernens electo anno DXXXVI. quem jussit Rex Theodoricus inibi constitui. Ait idem auctor lib. IV. cap. XV. *Turonici audientes regressum fuisse Regem Clotarium de cede Saxonum, facto consensu in Euphronium Presbyterum, ad eum pergunt. Mox: Et data præceptione Euphronius ordinatur Episcopus.* Hujus Præcepti formula habetur apud Sirmondum in appendice tomi secundi Conciliorum; ubi hæc sunt verba: *Cum consilio & voluntate Pontificum præcedentiumque nostrorum, juxta voluntatem & consensum cleri & plebium ipsius civitatis, in supradicta urbe pontificalem in Dei nomine vobis commissus dignitatem.*

XII. Sed aliquando electum à populo Principes respuebant, ut patet ex Gregorio Turonensi lib. V. 111. cap. XXIII. de Valdone qui Episcopatum Burdegalensem petebat: *Cum muneribus & consensu civium ad Regem properat; sed nihil obtinuit. Tunc Rex data præceptione jussit Gundegisilum Santonicum Comitem, cognomento Dodonem, Episcopum ordinari. gestumque est ita.*

XIII. Quare cum pro innata rerum humanarum conditione supremæ auctoritatis arbitrium suis limitibus difficillimè contineri possit, Reges aliquando assensum vertebant in merum imperium, & sublata à clero & à populo electionum libertate, scriptis suis episcopatus concedebant, etiam invitatis & repugnantibus populis, adversus decreta sedis apostolicæ. Si gratum & acceptum clero & plebi designarent, ut fecerat de Mena Iustinianus, inversus quidem erat

A. J. 1. Concilij C. P. sub Mena.

Vide Baluzij Notus ad Agobard. pag. 121.

Ion. Diac. lib. 1. cap. 19. & 40. Aimoinus lib. 1. c. 74. Gregor. Tur. lib. 10. cap. 1.

canonicus ordo, sed non everfus. Quare nullus desiderio Principis refragabatur. Ejus ordinis exemplum insigne apud Gregorium Turonensem lib. v. i. cap. xxxix. de Sulpitio, quem reliquis competitoribus Rex Guntramnus prætulit: *Sulpitius in ipsa urbe Biturigum ad sacerdotium Guntramno Rege favente præligitur. Nam cum multi munera offerrent, hæc Rex episcopatum querentibus respondisse fertur: Non est principatus nostri consuetudo sacerdotium venundare sub pretio, sed nec vestrum cum premiis comparare; ne & nos turpis lucri infamia notemur, & vos mago Simoni comparemini. Sed juxta Dei præsentiam Sulpitius vobis erit Episcopus.* Ex eodem auctore didicimus Ruthenum episcopatum vacantem obitu Dalmatij, (qui Regem tabulis testamenti adjurabat ne personam ab ea Ecclesia extraneam præficeret) cum multi eum sibi conferri peterent, Theodosio Archidiacono illius Ecclesiæ à Rege donatum, post relectum Dalmatij testamentum in præsentia Childeberti Regis ac procerum ejus. Quando Turonicæ urbis cives ad Catonem Presbyterum Ecclesiæ Arvernæ accesserunt ut ejus consensum poscerent pro Turonensi episcopatu, ille tumido animo hanc gratiam respuit. Cui cives dixerunt: *Non enim te nostra voluntate expetivimus, sed Regis præceptione.* Quare cum postea à Turonicis peteretur Euphronius, respondit Rex: *Præceperam ut Cato Presbyter illic ordinaretur. Et cur est scripta jussio nostra? Responderunt ei: Petivimus eum, sed noluit venire.*

Gregor. Tur. lib. 5.
c. 47.

Idem lib. 4. c. 11.

Idem. cap. 15.

Enimvero intra modum illum Principes, petitorum molestiis oppressi, sese non continebant; sed à se solis electum ab aliis ordinari præcipiebant quam à Metropolitano proprio & à provinciæ Episcopis, quod erat canonibus Nicanis & Romanorum Pontificum decretis & canonibus Gallicanis omnino contrarium. Quod acciderat in Cautino jussu Regis Theodebaldi ad Arvernæ civitatis episcopatum electo, & à convocatis sacerdotibus apud Metensem civitatem ordinato; ut testis est Gregorius Turonensis lib. iv. cap. vii. Ideo Concilium Parisiense tertium anno DLVII. can. viii. cavet ut libera relinqueretur electio, nec Principis imperio violaretur; vetitis etiam provincialibus Episcopis ne per regiam ordinationem electum, & ab aliis ordinatum, admitterent. *Nullus, inquit, civibus invito ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenissima quaesierit voluntate; non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra metropolis voluntatem vel Episcoporum provincialium ingeratur. Quod si per ordinationem regiam honoris istius culmen per-*

vadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à compvincialibus loci ipsius Episcopus recipi nullatenus mereatur quem indebitè ordinatum agnoscat. De antea actis autem ordinationibus Metropolitanus jubetur decernere cum Episcopis provincialibus, juxta antiqua statuta canonum.

XIV. Attamen hujus constitutionis rationem non habuit Rex Clotarius, qui Emerium Ecclesiæ Santonicæ præfecit; cavique decreto suo ut absque Metropolitanis consilio benediceretur, qui non erat præfens, scilicet in committatu, teste Gregorio Turonensi lib. iv. cap. xxvi. qui hæc addit. *Apud urbem Santonicam Leontius Burdegalenfis, congregatis provinciæ suæ Episcopis, Emerium ab episcopatu depulit, asserens non canonicè fuisse hoc honore donatum.* Ceterum Episcopi Heraclium Presbyterum Burdegalensem elegere, consensumque suum ad Regem direxerunt, ut ejus judicio probaretur. Nitebatur Leontius auctoritate Concilij Parisiensis, quod ordinationum adversus canones actarum discussionem & judicium synodo provinciæ commiserat. Verum Rex Charibertus injuriam sibi fieri causatus, quòd se inconsulto Episcopum à patre suo Clotario delectum & admissum expulisset, Emerium sedi suæ restituit. & ab Episcopis multam exegit anno circiter quingentesimo sexagesimo tertio.

XV. Postea variè se habuit negotium istud electionum; quæ, præmissa cleri & populi electione, & decreto regio subsecuto, fiebant; ut docent promotiones circiter annum sexcentesimo factæ Bertharj ad Ecclesiam Carnotensem, Gaugerici ad Cameracensem, Licinij ad Andegavensem, & Lupi ad Senonensem; ut patet ex auctoribus qui vitas illorum scripsere. Quandoque verò electiones fiebant ex mero Principis imperio. Hanc labem canonum reficere conabatur Concilium Parisiense quintum habitum anno DCXV. die xv. Kal. Novembris. Quippe canone primo aliquid ex antiquo jure repetivit, ut pondus aliquod adderet electionibus; quas fieri constituit à Metropolitano, cum consensu cleri atque civium, & ab eodem ordinationem fieri cum Episcopis provinciæ; vetatque ne quis per potestatem subrepat. Eadem illa die Rex Clotarius condidit edictum generale, habito Pontificum & optimatum consilio qui huic synodo intererant, pro confirmatione canonum: *Quicumque hanc deliberationem, quam cum Pontificibus vel tam magnis viris optimatibus aut fidelibus nostris in synodali Concilio instituvimus, temerare præsumpserit &c.*

Itaque refert magnopere ut sciatur quid

de primo illo canone constituerit. Ac primò quidem Metropolitanò ac provincialibus ordinationem reliquit; secundò, clero ac populo electionem; tertio, Principi approbationem electi. Quæ quidem juxta canonis Aurelianensis præscriptum rectè decrevit; nec interim probavit jus illud ex veterum, quod Metropolitanò electionem tribuebat cum consensu cleri ac populi. Sed quod ultimum adjecit, canonice libertati ut detrahebat, ita majestatis regie dignitatem augebat permaximè. Quippe regiam electionem, quæ sola consuetudine nitebatur, jure constituto munivit ex Pontificum & procerum assensu. Quare cum Episcopi duplicem personam sustinerent, soli in synodis canones vetustos sequi se profitebantur, eosque renovabant; sed in Principis Consistorio *ὀνομαζίας*, sive per dispensationem, regie voluntati non reluctabantur, in iis scilicet quæ fidei contraria non essent, licet adversa exactæ canonum observationi reperirentur, quamvis interim Reges officij sui admonerent, ne jus derelictum videretur, exemplo Gregorij magni, qui similem regulam sequebatur in variis negotiis, ut ejus epistolæ docent. Hæc sunt edicti verba: *Definitionis nostra est, ut canonum statuta in omnibus conserventur, & quod per tempora ex hoc prætermisum est, vel dehinc perpetualiter observetur. Ita ut Episcopo decedente, in loco ipsius, qui à Metropolitanò ordinari debet cum provincialibus, à clero & populo eligatur; & si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur. Vel certe si de palatio eligatur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.* Clausulæ ultimæ sententia hæc est, ab electione cleri & populi excipere viros eximios, qui in palatinis obsequiis, lateri Principis adherentes, hanc gratiam promeriti essent, ut ex Lupo Ferrariensi & aliis testimoniis inferius probabimus. Quamvis intra hos limites non continuerit sese regia potestas.

XVI. Qua verò ratione fieri solerent electiones in palatio, seu decreta regia, docent Præceptum de episcopatu & Indiculus apud Marculfum formula quinta & sexta. Ecclesia quippe vacante, qui præficiendus est Episcopus, non solius Regis arbitrio designatur, sed eligitur in palatio ab Episcopis & proceribus qui lateri Principis adfident, ac si cleri & populi vices in se suscepissent. Decretum verò Principis ad Metropolitanum dirigitur, ut eum unà cum Episcopis provincie ordinet; prævio scilicet examine canonico. Hoc ultimum conservat ordinem canonum in articulo necessario consecrationis. Electio verò, quæ tunc nullum

jus electo acquirebat, supplebatur per Episcopos & proceres palatinos; decretumque regium erat vice nominationis hodiernæ, ad proprium Metropolitanum directum.

Subjiciemus verba formulæ sextæ, quæ brevior est quinta: *Domino sancto, sedis apostolice dignitate colendo in Christo patri illi Episcopo ille Rex. Credimus jam ad vestram reverentiam pervenisse sanctæ recordationis urbis illius antistitem evocatione divina de præsentis seculi luce migrasse. De cujus successore, sollicitudine integra, cum Pontificibus vel primatibus populi nostri pertractantes, decrevimus illustri viro illi, aut venerabili viro illi, ad præfatam urbem pontificalem regulariter Christo auspice committere dignitatem. Et ideo salutatorum jura digno debita honore solventes, petimus ut cum ad vos pervenerit, ipsum, ut ordo postulat, benedici vestra sanctitas non moretur, & junctis vobis cum vestris provincialibus, ipsum in superscripta urbe consecrare Christo auspice debeatis. Agat ergo almitas vestra ut & nostræ voluntatem devotionis incunctanter debeatis implere, & tam vos quam ipse pro stabilitate regni nostri jugi invigilatione plenius exoretis.* Ex hujus formulæ verbis addiscimus quam Reges adhibebant observantiam erga Episcopos in rescriptis suis, de qua nudiustertius disputatum fuit, quique esset in regio Consistorio confessus ordo inter Episcopos & proceres, ut loquitur formula quinta, sive primates populi nostri, ut loquitur sexta. Demum ostenditur persuasisse sibi palatinos regiam illam designationem fieri regulariter, id est, juxta regulas canonicas; quoniam electio fiebat in palatio ab Episcopis & à primatibus populi, & de persona quæ per canones promoveri poterat.

Sed illud perpetuum non fuit ut in palatio prima fieret electio. Sæpe cleri & populi desideria expectata sunt, quæ assensu regio perficiebantur. Sic Austregisilus obtinuit anno D C X X I. Ecclesiam Bituricensis, omnium unanimi consensu, Rege quoque annuente, teste auctore vitæ illius. Eadem ratione Arnulfus episcopatum Metensem adeptus est anno sexcentesimo vigesimo tertio. Sic Audomarus à Dagoberto Rege & ab omni populo electus est ad Tarvanensem Ecclesiam. Et populi voto, ac Regis consensu, Sulpitius consecutus est Ecclesiam Bituricensis circiter annum sexcentimum trigessimum.

XVII. Attamen quoniam in palatio quoque, spreta cleri & populi electione, episcopatus decernebantur Regis imperio, Remense Concilium habitum anno DCXXX. duo sancivit. Alterum, ut capitula canonum Parisiensis superioris synodi, quam generalem vocat, custodiantur. Alterum, ut Clo-

tarij Regis edictum dominicum observetur. Sed statim addunt in ultimo canone ut electiones Episcoporum fiant universali totius populi voto & provincialium assensu, & ut indigenæ loci eligantur. Scilicet, ut antea dicebamus, testantur de servandis canonibus; ut ne illis nocere posset aliquando quòd ex jure sibi reservato Reges electiones quandoque agebant in palatio. Eadem mente Concilium Cabilonense habitum anno DCL. decrevit canone decimo à provincialibus, clero, & civibus suis electionem Episcopofaciendam. Ut antiquissima illa forma synodi Nicænæ exactè restitueretur, non soli Metropolitanò, ut constitutum in synodo Parisiensi, sed etiam provincialibus Episcopis cum clero & populo electionem tribuit, ut fecerat Remense Concilium. Sanè Conciliorum repetita sollicitudo non fuit omnino inutilis. Coniunctis enim cleri & populi studiis cum Regis desiderio, digni sacerdotio viri eligebantur. Sic in Modoaldo Treverensi Ecclesiæ præficiendo Rex & Dux ille æquissimus Pipinus, aliisque optimates, clerus & populus concurrere dicuntur in Modoaldi vita. Eligium Noviomensis Ecclesiæ & Audoënum Rotomagensis eodem electionis genere acceperunt anno sexcentesimo quadragesimo sexto. De Audoëno hæc verba usurpat auctor illius vitæ: *illum enim solum ea sede dignum tam Rex quam proceres itémque clerus & populus testabantur.* Nec omittendus insignis locus qui legitur in vita Theodardi: in quo, juxta Cabilonensis Concilij decretum, Episcoporum provincialium electio cum Regis electione conjungitur, non omisso cleri & populi consensu: *Pari consensu Ecclesiæ & palatij, & unanimi applausu cleri & populi, Theodardus electus, & à Cuniberto Episcopo in Episcopum consecratus, præsedet Ecclesiæ Trajectensi,* scilicet anno sexcentesimo quinquagesimo quarto. De Farone in episcopatum Meldensem promovendo circiter annum DCLX. hæc habentur in ejus vita: *A viris religiosissimis hujus provincie missa est suggestio de eo ad Regem Clotarium, ut suo assensu præberet constituendum Pontificem in populo. Qui gratulatione digna ex hoc valde placidus, non solum consensu animum inclinavit, sed etiam fieri sine scrupulostate ulla adjudicavit.* Consensum scilicet civium Præcepto dato firmavit.

XVIII. Quandoque verò contentionum subortarum occasione Reges, necessario veluti remedio, ad Ecclesiæ quietem electione sua palatina utebantur. Quod probatur disertè ex auctore antiquo vitæ Leodegarij. *Incubuit, inquit, causa necessitatis ut*

*in Augustodunensi urbe Leodegarium ordinare deberent Episcopum. Siquidem nuper inter duos contentio de eodem episcopatu exorta fuerat, & usque ad sanguinis effusionem certatum. Cùmque unus ibidem occubisset in morte, & alter pro perpetrato scelere datus fuisset in exilij iru-
sionem, tunc Bathildis Regina, que cum Clotario filio Francorum regebat palatium, divino, ut credimus, inspirata consilio, ad memoratam urbem hunc direxit virum, ut ibidem esset Episcopus. Circa idem tempus, id est, anno sexcentesimo sexagesimo quarto, optimates & rectores palatij consilium dederunt Childerico Regi ut Landebertum præficeret Ecclesiæ Trajectensi: cui Regis imperio plebs omnis consensit, inquit auctor vitæ. Id tamen non impediēbat quin alibi eodem anno libera electio, ab Episcopis & populis facta, locum haberet ante Regis assensum, ut patet ex auctore vitæ Amati: Senecio Nononensium Episcopo è vita subtracto, ab Episcopis & populis sanctus Amatus eligitur. Præfectus urbis Arvernæ fit Episcopus decreto Regis populi petitionibus annuente anno sexcentesimo septuagesimo. Defuncto Audoëno anno sexcentesimo septuagesimo sexto, cuncti Rothomagensis urbis cives missa petitione ad Theodoricum Regem, cum ejus permissu & auctoritate beatum Ansbertum sibi elegerunt consecrari antistitem. Mox: Tunc eligentibus civibus præfate urbis metropoleos, cum unanimi voto sanctorum Sacerdotum, Regis, & Principum, eligitur, trahitur, atque in palatio à sancto Lamberto Episcopo sedis Lugdunensis aliisque sanctis Præsulibus, qui ad hoc placitum convenierant, in Pontificem consecratur Ecclesiæ Rothomagensis. Hæc omnia gesta sunt juxta præscriptum Concilij Aurelianensis. Sed Lamberti illius Lugdunensis electio facta fuerat paucis annis antea juxta edictum Clotarij Regis, ut colligitur ex eodem auctore vitæ Ansberti: Defuncto sancto Genesio ejusdem urbis Lugdunensis Præsule, illico pius Rex Theodoricus & inclytus Princeps Pippinus cum proceribus palatij salubre agentes consilium, divina utique providente jussione, in præfata urbe cum unanimi ejusdem regionis populi voto Lansbertum constituerunt antistitem.*

Rursus libertas electionis conceditur anno DCLXXX. Ecclesiæ Ambianensis. Audiens, inquit auctor vitæ Salvij, Theodoricus Rex Francorum sanctum Honoratum migrasse Episcopum à seculo, legatos suos direxit ad urbem Ambianicam, sanctum scilicet Antigarium Noviomensis Ecclesiæ Pontificem, ei intinans ut urbani dignum Deo sibi que salutiferum eligerent Episcopum.